

Tyyppi

23.10.2025

Diaarinumero VN/20605/2025

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräajan jatkaminen)

Etelä-Karjalan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialuelakia sekä säädettäväksi väliaikainen mahdollisuus pidentää alijäämien kattamisaikaa valtiovarainministeriön päätöksellä sekä siirtää investointisuunnitelmien toimittamisen määräaikaa.

Alijäämän kattamisaikataulun väliaikainen pidentäminen

Yleisesti Etelä-Karjalan hyvinvointialue suhtautuu myönteisesti ehdotukseen, jonka mukaan valtiovarainministeriö voisi myöntää hyvinvointialueille lisääaikaa ennen vuotta 2025 kertyneiden alijäämien kattamiseen.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue kannattaa hyvinvointialuelain 115 §:n velvoitteisiin muutosta sekä sitä, että lakimuutos saatetaan voimaan mahdollisimman pian, huomioon ottaen vuoden 2026 talousarvioiden valmistelu- ja päätöksentekoaikataulu hyvinvointialueilla loppuvuoden 2025 aikana. Alue toteaa kuitenkin samalla, että lakimuutosta koskevassa esityksessä alijäämien kattamisen lisäajalle kaavaillut kriteerit ovat epätarkoituksenmukaiset ja yhdenvertaisuusvaatimuksen vastaiset, minkä vuoksi kriteeristö tulisi lakimuutoksen yhteydessä määritellä toisin kuin nyt lausunnolla olevassa esityksessä ne on kuvattu.

Ehdotetussa lakimuutoksessa määritelty kriteeri lisäajalle, eli se, että lisäajan edellytyksenä olisi, ettei alueella synny enää v. 2025 uutta alijäämää, johtaisi alueiden asettamiseen perusteetta ja sattumanvaraisesti keskenään olennaisesti eriarvoiseen asemaan perustuen hyvinvointialueiden rahoituksessa tunnistettuihin olennaisiin virheellisyyksiin, erityisesti rahoituksen jakoperusteiden taustalla olevissa diagnoositiedoissa havaittujen täysin sattumanvaraisiin virheisiin.

Alijäämiä kertyy ja on kertynyt nykytilanteessa tietyille alueille virheellisten tietojen perusteella jakautuneen alirahoituksen vuoksi. Toisin sanoen alueelle on osoitettu tosiasiasa rahoitusta merkittävästi alle tosiasiallisen alueen asukkaiden palvelutarpeen edellyttämän tason, eikä alueella ole ollut v. 2022-2025 tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa tähän rahoituksen epäsuhtaan.

Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kanta edellä olevaan viitaten on, että alijäämien kattamisen lisäaika tulee olla mahdollista ainakin kaikille niille alueille, jotka ovat onnistuneet taittamaan sote-pela-menojensa kasvun vähintään kansalliselle kesiarvotasolle taikka alittaneet tämän. Epäselvyyksiä täynnä olevan rahoituksen nykytilan vuoksi olisi jopa perusteltua osoittaa alijäämien kattamisen lisäaika kaikille hyvinvointialueille, kunnes selvät tietopohjan vääristymät on korjattu ja tosiasiallinen, nykylainsäädännön mukaisesti alueen palvelutarpeisiin perustuva rahoituksen jako on kyetty toteuttamaan sekä sen perusteella on arvioitavissa, mikä merkitys hyvinvointialueiden aloitusvuosien tietopohja- ja muilla virheillä on ollut yksittäisen hyvinvointialueen taseeseen v. 2023-2025 aikana kertyneille

alijäämille.

Lisäksi alijäämien kattamisvelvoitteen helpotuksia tulisi jatkaa siihen asti, kunnes koko rahoitusjärjestelmä on edellä kuvatusti läpivalaistu ja saatu aikaan ennustettava ja alueiden tosiasiallisia palvelutarpeita korreloiva rahoituksen jakojärjestelmä.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue haluaa korostaa perusteluinaan edellä kuvatuilla kannanotoilla, että alijäämien syntyminen v. 2025 taikka se, että alijäämiä ei alueella enää varainhoitovuonna 2025 synny, ei korreloi vallitsevassa tilanteessa lainkaan hyvinvointialueen onnistumisessa kulukurin toteuttamisessa. Esitetty kriteeri alijäämien kattamisen lisääjälle on tästä syystä hyvinvointialueiden näkökulmasta täysin sattumanvarainen kriteeri.

Kun rahoituksen epäoikeudenmukainen ja sattumanvarainen jakautuminen alueiden kesken on tullut ilmeiseksi ja yksilöidysti osoitetuksi v. 2025 aikana avoimeksi tulleen tietoaaineiston ja sen pohjalta tehtyjen analyysien perusteella, ei ole tarkoituksenmukaista eikä oikeusvaltion periaatteiden mukaista määritellä tässä vaiheessa lainsäädäntöön kriteeristöjä, jotka perustuvat oletukselle rahoituspohjan lähtökohtaisesta oikeellisuudesta. Tällaisten kriteerien laatiminen lainsäädäntöön kuvatussa tilanteessa on oikeusjärjestelmämme yhdenvertaisuusvaatimuksen vastaista, eikä lainsäätäjä voi nämä rahoituksen vakavat virheet tiedostaen virkavastuullisesti laatia lainsäädäntökriteerejä, jotka ohittavat nämä tiedossa olevat olennaiset sattumanvaraisuudet rahoituksen jakautumisessa hyvinvointialueiden kesken.

Mikäli alijäämien kattamisen lisääjän myöntäminen halutaan kytkeä siihen, että alueella toteutetaan tehokkaasti kulukuria ja sopeuttamistoimia, olisi oikea kriteeri lisääjän myöntämiselle se, että hyvinvointialue on osoittanut kykynsä toteuttaa uskottavia sopeuttamistoimia kääntäen erityisesti nettotoimintamenojensa kasvun vähintään valtakunnallisen keskiarvon tasolle tai sen alle.

Sitä vastoin, mikäli lakiesitys hyväksytään esitetyn kaltaisena, lisää tämäkin

muutos entisestään asukkaiden eriarvoista asemaa ympäri Suomea, sen lisäksi, että nyt ilmi tulleet alueiden rahoituspohjan ongelmat ovat jo itsessään käynnistäneet alueiden ja niiden asukkaiden voimakkaan eriarvoistumiskehityksen. Kyse ei ole enää yksinomaan julkisen talouden kustannusten hillinnän tavoitteista, vaan paljon laajakantoisemmista, alue- ja jopa turvallisuuspoliittisista vaikutuksista, joita tämä lakiesitys huolestuttavasti kiihdyttää. Välillisesti tämän tyyppisiin selviin alueita eriarvoistaviin elementteihin puuttumattomuus tai pahimmillaan jopa eriarvoistavien elementtien vahvistaminen, jota lakiesitys ehdotetuin kriteerein edustaa, edistää myös asukkaiden epäluottamusta julkisiin palveluihin kokonaisuutena. Pahimmillaan yleinen epäluottamuksen leviäminen muodostuu merkittäväksi uhaksi jopa yhteiskuntarauhalle ja näin viime kädessä myös Suomen kokonaisturvallisuudelle.

Tässä tilanteessa, kun rahoituspohjan vääristymät ja karkeat sekä sattumanvaraiset, kuten tietojärjestelmävalintoihin perustuvat alueita eriarvoistavat tekijät, ovat syvällisesti analysoimatta ja yhteiskunnalla ei ole tällä hetkellä kykyä arvioida sattumanvaraisten seikkojen tosiasiallisia vaikutuksia rahoituksen vääristymiin alueiden kesken, ei tule tehdä lakimuutoksia, jotka perustuvat tämän vääristyneen rahoitustilanteen myötä syntyneisiin olosuhteisiin, kuten yksittäisen alueen taseeseen kertyvään alijäämään nykytilanteessa.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue toteaa edellä mainittujen alijäämän kattamisvelvoitteen lisäaikakriteeristöön antamiensa näkökulmien lisäksi, että itse rahoitusmalli tulee ottaa pikaiseen perusteelliseen tarkasteluun tavoitteena myös analysoida jo syntyneiden taloudellisten vääristymien mittaluokka. Tarvittaessa tämän analyysin perusteella tulisi toteuttaa kohtuulliseen siirtymäaikaan perustuva malli, jolla korjattaisiin analyysin perusteella todetut vääristymät rahoituksen jaossa alueiden kesken sekä samasta syystä toteutuneet vääristymät alueille kertyneissä alijäämissä. Näillä korjauksilla voi olla vaikutusta alueiden kykyyn kattaa alijäämiään sekä niiden kattamisen aikatauluun, joten 115 §:n talouden tasapainotusvelvoitteen aikataulun sitovuus tulisi määritellä velvoittavaksi lainsäädännöksi hyvinvointialueille vasta siinä vaiheessa, kun edellä kuvattu analyysi ja sen perusteella tehtävät mahdolliset korjaukset on saatu

toimeenpantua.

Ehdotuksemme on, että siihen saakka, kunnes parhaiten alueiden palvelutarpeeseen korreloiva stabiili ja ennakoitava rahoitusmalli on kyetty rakentamaan joko nykyisen rahoitusmallin datapohjan vertailukelpoisuus varmistamalla taikka kokonaan uudenlainen rahoitusmalli luomalla, otettaisiin rahoituspohjan määräytymisessä aluekohtaisesti käyttöön joko kokonaan taikka ainakin osittain **demografinen rahoitusmalli**. Tämä malli on osoitettu THL:n Hyvinvointialueiden sote rahoituksen tarvevakiointimallia koskevassa työpäpaperissa 41/2025, s. 68, korreloivan parhaiten alueilla toteutuvaa terveydenhuollon palveluiden käyttöä.

Samanaikaisesti myös hyvinvointialueiden tehtävien ja toimintaa ohjaavien määräyksien sekä mitoitusten osalta on tehtävä tarveharkintaa niiden vähentämiseksi, jotta hyvinvointialueilla olisi todellinen mahdollisuus tasapainottaa toimintaa ja talouttaan.

Hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien ministeriöille toimittamisen investointisuunnitelmien toimittamisen määräajansiirtäminen

Hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien ministeriöille toimittamisen aikataulua ehdotetaan myöhennettäväksi. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että investointisuunnitelmaa koskeva esitys olisi toimitettava ministeriöille kalenterivuoden lopun sijaan huhtikuun loppuun mennessä. Alueiden laskennallinen lainanottovaltuus määritellään jatkossa kokonaan alueiden talousarviotietojen perusteella, jolloin valtioneuvoston päätös lainanottovaltuuksista seuraavalle vuodelle voidaan tehdä jo helmi-maaliskuussa. Ensimmäisen kerran tämä tehdään alkuvuodesta 2026 vuoden 2027 lainanottovaltuuden määrittämisen osalta. Investointisuunnitelmat on tarkoituksenmukaista toimittaa ministeriöihin vasta lainanottovaltuuspäätöksen jälkeen, jolloin seuraavan vuoden investointiraami olisi alueen tiedossa ja se voitaisiin ottaa huomioon investointisuunnitelmaa viimeisteltäessä. Tämä esitetty muutos on ehdottoman kannatettava ja yhtenäistää ja järkevöittää hyvinvointialueen omaa investointisuunnittelua ja valtioneuvoston ohjauksen

aikatauluja ja vähentää siten että turhaa hallinnollista työtä hyvinvointialueilta. Lainanottovaltuuspäätös tarvitaan kuitenkin hyvinvointialueiden käyttöön helmimaaliskuun vaihteessa, jotta aikaa jää investointisuunnitelman ja lainanottovaltuuspäätöksen yhteensovittamiselle ja poliittiselle päätöksenteolle. Mikäli lainanottovaltuuspäätös tulisi tiedoksi hyvinvointialueille vasta maaliskuun lopulla, ei investointisuunnitelman ja lainanottovaltuuden yhteensovittamiselle sekä poliittiselle päätöksenteolle jäisi riittävästi aikaa huhtikuun loppuun mennessä. Tästä syystä määräaikaa olisi syytä siirtää ainakin toukokuun loppuun asti.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Kirjaamo

Valto Käkelän katu 3

53130 Lappeenranta

Vaihde 05 352 000

Faksi 05 352 7800

etunimi.sukunimi@ekhva.fi

www.ekhva.fi

Y-tunnus: 3221313-1

Asiakirja päättyy tähän.